

**Iltakoulujen liitto IKLO ry.
Aikuislukioiden rehtorit AiRe ry.
Iltakoulujen opettajien yhdistys IOY ry.**

AIKUISLUKIOVISIO 2020

Helsinki, syksyllä 2015

- I Johdanto
- II Aikuislukion visio
- III Tulevaisuuden haasteet
- IV Linjaukset ja toimenpide-ehdotukset
- V Kriittiset menestystekijät
- VI Jatkotoimet oppilaitoksessa

I JOHDANTO

Aikuislukioiden visioasiakirja kartoittaa aikuislukioväen yhteisen näkemyksen mukaisesti aikuislukioiden nykytilaa sekä tulevaisuuden tahto- ja tavoitetilaa. Sen kohdevuodeksi on valittu vuosi 2020.

Visio pohjautuu yleismaailmallisiin trendeihin, suomalaisesta koulutuspolitiikasta vastaavien tahojen visioihin sekä kahdessa seminaarissa työstettyjen tiimitöiden tuotoksiin. Tasapainoisen onnistumisen mallin mukaista menetelmää eli BSC -menetelmää käyttäen määriteltiin aikuislukioiden onnistumisen edellytykset eli kriittiset menestystekijät. Tulokorttien ja nelikenttäanalyysin avulla saatiin viisi linjausta, joissa ehdotetaan toimenpiteitä aikuislukioiden toiminnan kehittämiseksi.

Visioasiakirja on tarkoitus päivittää säännöllisesti, sillä itsearvioinnin, ennakoinnin ja tulevaisuusajattelun avulla voidaan parhaiten kehittää aikuislukioita sekä taata niiden mahdollisuudet hoitaa tehtäväänsä. Asiakirjan toivotaan olevan apuna jokaisen aikuislukion kehittämistyölle.

Vuosiksi 2008 - 2016 tehdyn visioasiakirjan pohjalta laadittiin mm. aikuislukioiden BYOD-strategia ja kehitettiin maahanmuuttajien perusopetusta ja lukioon valmistavaa koulutusta. LUVA-opsin lisäksi IKLO osallistui aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman ja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden laadintaan.

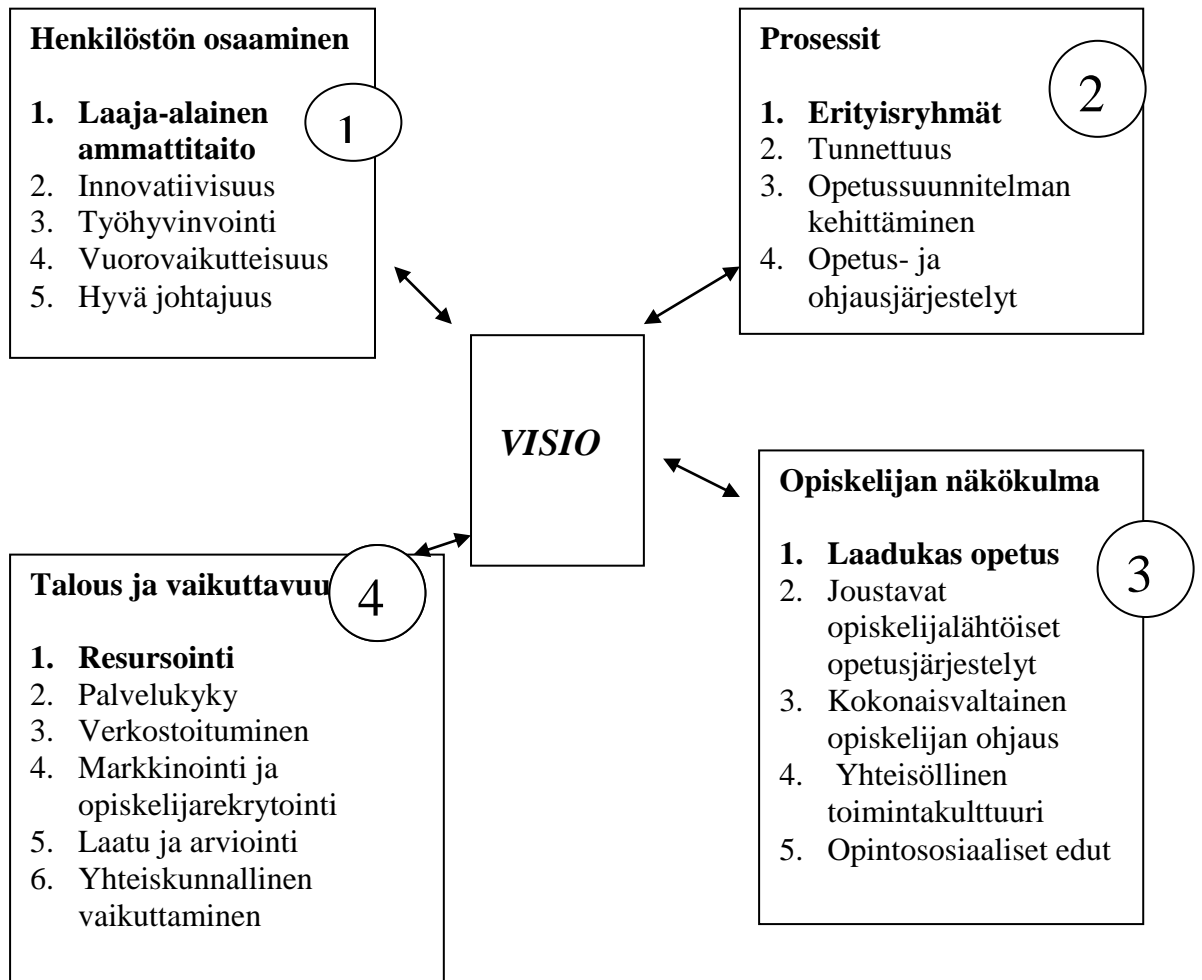
Vision toteutuminen edellyttää aikuislukioiden ja niiden sidosryhmien avointa ja luottamuksellista yhteistyötä sekä yhteistä tahtoa ja vastuuta hyvien opiskelu- ja oppimisedellytysten luomisesta aikuisväestölle. Hyvin hoidettu aikuislukiokoulutus on keskeinen osa hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluja. Se on merkittävä syrjäytymistä ennalta ehkäisevä koulutusmuoto. Se on myös keino vastata ikääntyvän väestön ja globalisaation tuomiin haasteisiin.

I AIKUISLUKION VISIO

Aikuislukio on joustava, moni-ilmeinen, aikuisen sivistystarpeen ja elämäntilanteen huomioon ottava, suoritustavoitteista yleissivistävää koulutusta tarjoava laadukas, yhteiskunnallisesti vaikuttava oppimisympäristö.

Aikuislukio-opiskelijan elämäkokemus ja aiemmat opinnot ovat lähtökohtana uuden oppimiselle. Aikuislukio on monia suoritusmahdollisuuksia ja monia opetusmenetelmiä tarjoava monikulttuurinen ja ajanmukaisesti verkostoitunut oppilaitos. Oppimisympäristön joustavat rakenteet mahdollistavat opiskelun työn ja vapaa-ajan lomassa, sillä opiskelija voi useasti itse määrittellä oppimisen ajan ja paikan. Tietojen ja taitojen päivitys onnistuu ammattitaitoisen opettajakunnan, hyvän palvelun ja henkilökohtaisen, kunkin opiskelijan erityistarpeet ja oppimistyylin huomioivan opiskelusuunnitelman avulla.

Menestystekijät, joilla varmistamme aikuislukiokoulutuksen tulevaisuuden:

III TULEVAISUUDEN HAASTEET

Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen edellyttää, että on tunnettava paikalliset ja maailmanlaajuiset muutostrendit ja reagoitava niihin nopeasti. Vaikka elämme globalisoituvassa maailmassa, globaalien kasvun edellytykset luodaan paikallistasolla.

Sivistyksessä ja koulutuksen järjestämisessä on otettava huomioon työelämän keskeiset muutokset, yleiset yhteiskunnalliset muutokset sekä uudet osaamistarpeet. Aikuisten oppimisen formaalin ja nonformaalin¹ rakenteen suunnittelu on perustuttava jatkuvaan ympäröivän maailman analyysiin.

Aikuiskoulutuksen kannalta keskeisiä suomalaisen koulutuspolitiikan haasteita ovat seuraavat:

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet

Peruskoulun jälkeinen koulutus taataan koko ikäluokalle. Kaikille aikuisille tarjotaan mahdollisuudet vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Alueelliseen tasa-arvoon ja aluekehitykseen vaikutetaan koulutuspalveluiden tasapuolisella saatavuudella ja koulujen välisellä yhteistyöllä mm. informaatioteknologiaa käyttäen. Myös sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään toimenpiteillä, joilla haetaan aktiivisesti koulutukseen syrjäytymisvaarassa olevia. Opiskelun tukeminen ja seuranta turvataan monipuolisella ohjauksella.

Kestävä kehitys

Globalisaation vaikutukset ja kestävä kehitys tulee sisällyttää monipuolisesti oppimissisältöihin. Tietoverkkojen monipuolinen käyttö opetuksessa ja oppimisessa on kulttuurisesti ja sivistyksellisesti kestävä tietoyhteiskunnan perusedellytys.

Jatkuva itsensä kehittäminen

Tulevaisuuden osaamisalueet ryhmitellään kolmeen pääryhmään, jotka toimivat eri tavoin toistensa edellytyksinä: henkilökohtainen osaaminen, sosiaalinen osaaminen ja ammattiosaaminen. Oppiminen ei enää tapahdu pelkästään koulumuotoisesti. Formaalin oppimisen rinnalle nousevat nonformaali ja informaali oppiminen.

Tietoyhteiskunnan vaatimat perusvalmiudet on taattava kaikille. Parannetaan aikuisväestön mahdollisuuksia päivittää tietojaan ja taitojaan. Työn, opiskelun ja vapaa-ajan vuorottelu tehdään mahdolliseksi ja joustavaksi. Keski-ikäisen aikuisväestön osaamisen tasoa nostetaan. Edistetään kansalaisaktiivisuutta. Aiemmin hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan, lyhennetään opiskeluaikojia ja vältetään päällekkäistä koulutusta.

Verkottuminen ja verkostoituminen

Aikuiskoulutuksen saatavuus kaikilla asteilla on alueellisesti mahdollisimman kattavaa. Koulutus valmistaa toimimaan yhteiskunnassa, jossa tieto- ja viestintätekniisten välineiden käyttö on arkipäivää. Tietoverkkojen monipuolinen käyttö opetuksessa ja oppimisessa on kulttuurisesti ja sivistyksellisesti kestävä tietoyhteiskunnan perusedellytys. Opiskelutapahtuman aika ja paikka ovat yhä useammin opiskelijan itsensä määriteltävissä. Pedagogisia ratkaisumalleja kehitetään esimerkiksi sosiaalisen median vaatimusten mukaisesti². Yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa kuten myös yritysten ja työvoimaviranomaisten kanssa lisääntyy.

¹ formaali = oppilaitoksissa annettava tutkintotavoitteinen opetus, nonformaali = esim. työssä ja harrastuksissa tapahtuva oppiminen, informaali = arkielämässä oppiminen

² sosiaalinen media viittaa tietoverkossa toimivaan yksilöllisesti toteutettuun tai ainakin jaettuun mediasisältöön. Käyttäjät jakavat keskenään mielipiteitä, näkemyksiä, kokemuksia ja näkökulmia. Tällaisia palveluja ovat mm. wikit, blogit, keskustelupalstat, podcastit ja facebook.

Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus

Kansainväliset koulutusmarkkinat kasvavat, mikä lisää koulutustarjontaa sekä opiskelija- ja opettajanvaihtoa Suomessa. Tietoverkkojen käyttö sekä oppilaitosten kansainväliset projektit lisäävät vieraskielisiä kontakteja. Vieraiden kielten monipuolinen tarjonta ja sitä myöten kasvava kielivaranto ovat tulevaisuuden menestyksen avaintekijöitä. Vieraskielinen kirjallisuus yleisty muissa maissa tuotettuja opiskelumateriaaleja hyödyntämällä. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksymiskäytäntö yhdenmukaistuu. Osaamisesta tulee kansainvälinen kilpailuvaltti.

Maahanmuuttajien kouluttaminen

Maahanmuuttajataustaisten aikuisten määrä kasvaa koko ajan. Suomi on monikulttuurinen yhteiskunta, jossa on kyettävä poistamaan yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja lisäämään kansalaisten suvaitsevaisuutta. Aikuislukioiden valmiuksia tukea erilaisten opiskelijoiden opiskelua sekä yhteiskuntaan integroitumista edistetään.

Toimintaedellytysten turvaaminen

Globalisaation kasvun edellytykset luodaan paikallistasolla. Aikuislukiokoulutukselle taataan vakaat ja turvalliset toimintaolosuhteet sekä kasvava rahoitus. Opettajien riittävyys ja työn arvostus turvataan. Vastataan osaamisvaatimusten muuttumiseen panostamalla opettajien täydennyskoulutukseen. Seurataan järjestelmällisesti tilastoja, analysoidaan nykytilannetta ja tutkitaan tulevaisuuteen suuntautuvia raportteja.

IV LINJAUKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Visiotyöryhmä esittää aikuislukioiden kehittämiseen viisi strategista linjausta toimenpide-ehdotuksineen.

1. Aikuislukiot kehittävät nykyisiä hyviä käytänteitä

Aikuislukion hyviksi vahvuuksiksi ovat osoittautuneet mm. joustava toiminta, kannustava ja aikuisen elämäkokemusta arvostava ja ymmärtävä henkilökunta, yksilölliset opiskelumahdollisuudet, ennakkoluulottomuus, tasa-arvoisen ja elinikäisen oppimisen mahdollistava toiminta sekä verkottuminen ja monipuolinen opiskeluympäristö.

Toimenpide-ehdotuksia:

- opiskelijoiden taustojen ja heidän koulutustarpeidensa tarkka tiedostaminen mm. analysoimalla säännöllisesti seuraavia asioita: ikä, sukupuoli, koulutustausta, asema työmarkkinoilla, kansalaisuus
- yhteistoiminnallisuuden vahvistaminen (yhteistyötaitojen kehittäminen, vrt. sosiaalinen media sekä ryhmässä oppiminen)
- itsearviointityön ja vertailutiedon hankkimisen tehostaminen
- ennakkointityöhön paneutuminen
- näyttökoejärjestelmän luominen erityisesti tutkinnon suorittamatta jättäneille
- maahanmuuttajien koulutuksen kehittäminen (lukioon valmistava koulutus, aikuisten perusopetus)

2. Aikuislukiot luovat toimintatapoja uusille kohderyhmille

Kasvavia kohderyhmiä ovat maahanmuuttajat, erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat, ikääntyvät ja koulutusta vailla olevat tai koulutuksensa kesken jättäneet opiskelijat. Tutkintotavoitteisen opiskelun rinnalla aineopiskelu lisääntyy. Aikuislukion on annettava valmiuksia myös ammatillisen osaamisen vahvistamiseksi, sillä aikuiskoulutuksessa ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen raja hämärtyy. Enää ei hankita ammattia vaan valmiuksia, jotka eivät vanhene ja jotka voidaan nopeasti päivittää. Työn tekemisen malli muuttuu.

Toimenpide-ehdotuksia:

- alueellisen yhteistyön lisääminen muiden oppilaitosten ja yritysten kanssa
- aikuislukioiden monimuotoisemman yhteistyön lisääminen
- työn, opiskelun ja vapaa-ajan yhdistämisen mahdollistaminen
- maksullisen palvelutoiminnan aloittaminen tai sen tehostaminen
- kansainväliseen toimintaan tutustuminen ja toiminnan kehittäminen
- ikääntyvän väestön koulutustarpeeseen vastaaminen
- eri syistä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden koulutuksen järjestäminen ja kehittäminen

3. Aikuislukiot tuovat esille kehitystarpeita

Aikuislukiotoiminta on tehtävä tunnetuksi. On reagoitava uusiin osaamistarpeisiin, joita ovat mm. oppimaan oppiminen, sosiaaliset ja kommunikatiiviset taidot, kielitaito, projektimaisen toiminnan osaaminen, tiimityöskentelytaito, monilukutaito, tietoyhteiskuntataidot, yrittäjäyys. Opettajien laaja-alainen ammattitaito ja sen päivittäminen takaavat laadukkaan opetuksen, joten opettajien täydennyskoulutusta on lisättävä. Yleissivistävässä opettajainkoulutuksessa on lisättävä aikuispedagogiikan tuntemusta. Opiskelijan persoonallisuuden kehittyminen ja opinnoissa eteneminen edellyttävät hyviä ohjaus- ja tukipalveluita sekä oppimisvalmiuksien vahvistamista.

Toimenpide-ehdotuksia :

- henkilöstön osaamisen päivitys mm. kouluttamalla henkilökuntaa suunnitelmallisesti ja pitkäkestoisesti
- opinto-ohjauksen tehostaminen
- opiskelijan ajattelutaitojen ja oppimisvalmiuksien parantaminen ja opiskelijan henkilökohtaisten vahvuuksien tunteminen
- opetusmenetelmien monipuolistaminen mm. verkko-opetuksen avulla
- arviontitaipojen ja palautejärjestelmän kehittäminen
- osaamisen näytön kehittäminen (esim. näyttöpäivät)
- oppimisympäristöjen kehittäminen aikuisten tarpeista lähteväksi
- opiskelijoihin liittyvien sosiaalisten tarpeiden huomioon ottaminen

4. Aikuislukiot herättävät vastuuta tulevaisuudesta

Aikuislukioissa tulee pohtia, minkälaisia valmiuksia opetus antaa jatkokouluttautumiselle ja aktiivisena kansalaisena toimimiselle. On tarkasteltava, minkälaista osaamista tarvitsemme tulevaisuudessa, millaisia ovat tulevat opiskelijamme, mitä he ajattelevat tulevaisuudesta ja mitä he siltä odottavat. On pohdittava, minkälaisiin uhkakuviin meidän tulee varautua, millaisena haluamme itsemme nähdä ja kohtaavatko arki ja opiskelijoiden odotukset toisensa.

Toimenpide-ehdotuksia:

- opiskelija- ja asiakasrekrytoinnin lisääminen (työmarkkinat, yritykset)
- kriittisten menestystekijöiden jatkuva pohdinta ja arviointi

- ennakkointityön tekeminen ja tulevaisuusajatteluun innostaminen mm. seuraamalla yhteiskunnallista kehitystä ja reagoimalla nopeasti muutoksiin
- markkinoinnin tehostaminen teknologiset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset)
- aikuisten koulutusta ja oppimista koskevien mielikuvien tutkiminen ja hyödyntäminen

5. Aikuislukiot lisäävät toimintaedellytystensä kehittämistä ja turvaamista

Lainsäädäntöä ja rahoitusjärjestelmiä sekä opiskelun tukitoimia on kehitettävä. On huolehdittava työyhteisön työkyvystä ja työtyytyväisyydestä. Jokaisella aikuislukiolla tai -linjalla on oltava itsenäinen asema, oma budjetti ja toiminnasta vastaava rehtori. Yhteistyöllä ja verkostoitumisella käytetään voimavaroja järkevästi ja lisätään yhteisöllisyyttä. Otetaan huomioon opetuksen sisältöjen ja menetelmien kehittämisessä monikulttuuristuminen sekä yleismaailmalliset trendit.

Toimenpide-ehdotuksia:

- rahoitusjärjestelyiden turvaaminen mm. koulutuksen järjestäjään vaikuttamalla
- aikuislukioiden aseman ja tehtävän vahvistaminen lainsäädännössä
- työyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen
- kannustejärjestelmän kehittäminen
- verkko-opetuksen kehittäminen
- aktiivinen tiedottaminen julkisuudessa hyvän julkisuuskuvaan säilyttämiseksi ja parantamiseksi

V KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄT

Visiotyöskentelyn pohjana on tasapainoisen onnistumisen menetelmä eli BSC - itsearviointimenetelmä, jossa neljän tuloskortin avulla kartoitetaan kriittiset menestystekijät ja onnistumisen edellytykset. Tasapainoisen onnistumisen strategia on erityisen tärkeä muutostilanteissa, esimerkiksi koulun kehittämisessä, yhteiskunnallisissa muutoksissa tai koulun sisäisissä muutoksissa, esim. koulutuksen järjestäjä- tai henkilöstövaihdoksissa. Tulokortit toimivat eräänlaisena selkärankana, joka tukee koulun arkea ja sen jatkumista suunnitelmien mukaan.

1. Henkilöstön osaaminen

Osaava henkilöstö on oppilaitoksen olennaisin voimavara. Opettajien laaja-alainen ja päivitetty ammattitaito on laadukkaan opetuksen tausta. Se on myös keskeinen kilpailutekijä niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta. Oppiva työyhteisö on jatkuvassa oppimisen tilassa, jotta se voi ratkaista ajankohtaiset ongelmat ja kehittää toimintaansa.

Oppilaitoksen kehittymiseen vaikuttavat oleellisesti johtaminen, johtajan ja henkilöstön yhteistyö muutoksessa, yhteiset arvot ja yhteinen vastuu. Hyvä työkyky ja työn mielekkyys takaavat terveen ja hyvinvoivan työyhteisön, jolla on halua ja kykyä muutosvalmiuteen ja nopeaan reagointiin ja jolla on laaja-alainen ammattitaito. Opiskelijoiden keskeinen rooli muutoksessa ja kehityksessä sekä opiskelijoiden asiantuntijuuden hyväksikäyttö ovat tärkeä osa oppivaa organisaatiota.

Kriittiset menestystekijät	Mittari	Tavoitetaso	Vastuutaho
Laaja-alainen ammattitaito	Itsearvio, palautteet Osaamiskartoitukset, Asiakaskyselyt Täydennyskoulutus- ohjelma	Pätevät opettajat Pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen kompetenssi Eri oppimisympäristöjen hallinta, ope.fiII, Oppilaitos- ja henkilökohtainen	opettaja rehtori koulutuksen järjestäjä

		täydennyskoulutussuunnitelma	
Halu ja kyky muutokseen, innovatiivisuus	Toimintatapojen muutos Täydennyskoulutushalukkuus, Aloitteet, uudet avaukset	Ajan hermolla olo Nopea reagointi Epävarmuuden sietäminen Haasteiden kohtaaminen	opettaja rehtori
Työhyvinvoinnin edistäminen	Säännölliset yhteiset Arviointikeskustelut Kyselyt Tyky-ohjelma	Terve, tukeva ja kannustava työyhteisö Turvallinen ja viihtyisä työ- ja opiskeluympäristö	rehtori työyhteisön jäsenet opettaja ylläpitäjä
Vuorovaikutteisuus	Näkyvyys Yhteistyön määrä	Verkottuminen Reflektointi Avoimuus	rehtori opettaja
Hyvä johtajuus	Hyvät toimintastrategiat Kehityskeskustelut Johtamiskoulutus	Toimiva johtajuus Toiminnan jatkuva kehittäminen	ylläpitäjä rehtori

2. Prosessit

Toiminnot ovat erilaisia suurissa ja pienissä yksiköissä ja ratkaisujen toteuttaminen riippuu oleellisesti yksikön koosta ja käytettävissä olevista resursseista. Kriittisten menestystekijöiden lähtökohdaksi pidetään tunnettuutta, jonka on oltava kunnossa, jotta muilla prosesseilla olisi todellista merkitystä. Kriittiseksi menestystekijäksi haluttiin irrottaa myös yhteistyön kehittäminen, mutta se ”leivottiin” muiden tekijöiden sisään.

Kriittinen menestystekijä	Mittari	Tavoitetaso	Vastuutaho
Tunnettuus	Kansalaisgallup Kotisivulaskuri Tutkimus Mediaosumien mittaaminen	Ohjaavat viranomaiset tuntevat aikuislukiot ja niiden tarjonnan sekä toimintatavat	IKLO, AiRe, IOY kansallinen arviointineuvosto oppilaitos ylläpitäjä
OPS:n kehittäminen	Säännöllinen pohdiskeleva päivitys	OPS on helppokäyttöinen ja selkeä koulun käsikirja, johon sitoudutaan	koko työyhteisö
Opetus- ja ohjausjärjestelyt	Opiskelijapalaute Keskeyttämisten määrä HOPS:n toteutuminen	Tehokkuus Tarkoituksenmukaisuus Jokainen opiskelija saa riittävästi ohjausta	koko henkilökunta opiskelija
Erityisryhmät	Asiakasryhmän pysyvyys	Aktiivinen erityisryhmien Tarpeiden kartoittaminen ja ratkaisujen löytäminen Henkilökunnan ammattitaitoisuus	koulun johto erityisryhmien hallinto henkilöstö

3. Opiskelijan näkökulma

Aikuisille on tärkeää, että heidän kokemuksensa tunnetaan ja otetaan huomioon. Aikuiset odottavat, että koulutuksesta on heille hyötyä ja että se antaa uskoa tulevaisuuteen. Aikuislukion on vahvistettava opiskelijan persoonallisuutta ja itsetuntoa kannustamalla ja antamalla jatkuvaa palautetta. Koulun on opetettava opiskelutaitoja myös itseohjaavuuden suuntaan. Opiskelijalla on oltava oikeus osallistua ympäristönsä kehittämiseen.

Kriittiset menestystekijät	Mittarit	Tavoitetaso	Vastuutaho
Laadukas opetus	Opettajan ammattitaito (tieto, taito, sisällöt, menetelmät = ammatin hallinta)	Johtaa opinnoissa menestymiseen, Tuo onnistumisen elämyksiä	opettajan perus-, jatko- ja täydennyskoulutus korkeakoulut, opett. valmistuslaitokset, OKM, OPH, koul.järj.. koulun johto, opettaja
Opiskelijälähtöiset opetusjärjestelyt	Kyselyt, keskustelut Yhteistyön määrä Opiskelun saatavuus (oppilaitoksen sijainti, aika) Monimuoto-opetuksen mahdollisuus ja määrä	Laadukas, terveellinen ja esteettinen aikuismainen toimintaympäristö Toiminta tapahtuu opiskelijan ehdoilla ja parhaaksi	valtio/ koul.järj.(resurssit) oppilaitos koko henkilökunta
Kokonaisvaltainen opiskelijan ohjaus	Opinto-ohjauksen mitoitus	Opintojen seuranta ja HOPS:n päivitys Oppimisvaikeuksien, erityisongelmien ja erilaisten oppimistyylien tunnistaminen Elämänhallinta Tulevaisuuden suunnittelu	oppilaitoksen johto, opinto-ohjaajat, moniammatillaiset, opettajat, muu henkilökunta
Ihmisläheinen sosiaalinen ympäristö	Keskeyttämiset, tulokset (=todistukset) Opintoihin käytetty aika Asiakastyytyväisyyskyselyt	Viihtyvyys, avoimuus, keskusteleavuus, sitoutuvuus, suvaitsevaisuus, ”ME”-henki	koko työyhteisö
Opintososiaaliset palvelut	Vertailu vastaavien oppilaitosten sosiaalisiin palveluihin	Opintotukiasiat ruokailu Lastenhoito	valtio (lait), kunta, koulut

4. Talous ja vaikuttavuus

Aikuislukioiden on niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin herätettävä ja ylläpidettävä jatkuvaa julkista keskustelua koulutuksen saatavuudesta, riittävästä resursseista ja laadusta.

Toimintaympäristön analysointi, ydinosaamisen vahvistaminen ja voimavarojen kartoitus ovat opetus- ja oppimistapahtuman laadullisen parantamisen perusedellytyksiä. Voidakseen olla olemassa aikuislukioiden on oltava palveluiltaan kilpailukykyisiä suhteessa muihin lukioihin ja aikuisoppilaitoksiin. Itsearviointiin tueksi sen on hankittava vertailutietoa.

Kriittiset menestystekijät	Mittari	Tavoitetaso	Vastuutaho
Yhteiskunnalliset vaikutukset	Henkinen hyvinvointi Yhtäläiset kouluttautumismahdollisuudet Oppimisura Kansainvälisyys	Syrjäytymisen ehkäisy Palveluiden saatavuus Jatkuva itsensä kehittäminen Monikulttuurinen toimintaympäristö	
Palvelukyky	Oppimistulokset Jatko-opintokelpoisuus Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	Ajanmukaiset opetusvälineet Ohjaus Joustavuus Erilaiset opetusmenetelmät (etä/verkko-opetus, monimuoto-opetus, ym). Henkilöstön työuran suunnittelu	koko kouluyhteisö ylläpitäjä
Verkostoituminen	Yhteistyön monipuolisuus ja määrä	Toimiva ja jatkuva yhteistyö muiden oppilaitosten ja yritysten kanssa	
Resursointi	Hinta/laatu Euro/oppilas Euro/kurssi	Oma budjetti Hinta/laatu Yksiköllä oltava johtaja Kustannustietoisuus Seuranta Kannustejärjestelmän luominen	ylläpitäjä
Markkinointi ja opiskelijarekrytointi	Oppilasmäärän kasvu	Maksullinen palvelutoiminta Tunnettuuden lisääminen Oppilaitoskohtainen markkinointisuunnitelma	oppilaitos
Laatu	Arviointi	Tyytyväinen asiakas	koko kouluyhteisö

VII NELIKENTTÄANALYYSI VUODELTA 2015

Kaikella tavoitteellisella toiminnalla on vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Ellei heikkouksia tunnusteta tai niiden poistamiseen yritetä vaikuttaa, ne voivat edesauttaa uhkakuvien toteutumista. Vahvuuksista taas kasvaa mahdollisuuksia. Oppilaitoksen on oltava valmis haasteisiin ja tiedostettava tulevaisuuteen liittyvät odotukset.

Nelikenttäanalyysi on yksinkertainen tapa saada tietoa koulun tilasta ja toimintaympäristöstä. Oheinen analyysi on IKLO:n, AiRe ja IOY:n SWOT-työhön osallistuneiden rehtoreiden ja opettajien näkemys aikuislukioiden nykytilasta.

AIKUISLUKIOIDEN SWOT 2015

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<p>1. Aikuislukioiden toimintakulttuuri on joustava ja muutoksiin reagoidaan nopeasti. Aikuislukioilla ja niiden henkilöstöllä on halu kehittyä ja kokeilla uutta.</p> <p>2. Opiskelu on suoritus- ja tutkintotavoitteista. Aikuislukiossa voi suorittaa sekä lukiotutkinnon että peruskoulututkinnon.</p> <p>3. Toiminta on opiskelijalähtöistä ja henkilökohtaistaminen on tärkeä osa opintoja. Aikuisten omat tuntijaot ja monipuoliset suoritustavat tekevät opiskelun työn ja perheen ohella mahdolliseksi.</p> <p>4. Henkilöstö on innovatiivista, ennakkoluulotonta ja kehittämismyönteistä. Henkilöstö on pätevää, pysyvää sekä palveluultista. Opettajat osaavat opettaa ja koko henkilöstö osaa kohdata erilaisia opiskelijoita.</p> <p>5. Opetus, jota annetaan monimuotoisesti, on tehokasta ja ylläpitäjälle edullista. Opetustapoja ja erilaisia oppimisympäristöjä, kuten sähköisiä ympäristöjä, on kehitetty pitkään.</p> <p>6. Opiskelijoille aikuislukio on tärkeä lenkki elinikäisessä oppimisessa, kotoutumisessa, syrjäytymisen ehkäisyssä tai sen katkaisussa. Aikuisopiskelijan motivaatio on hyvä, koska hän tarvitsee saamaansa opetusta ja tutkintoa.</p> <p>7. Aikuislukioiden yhteiskunnallinen merkitys on suuri ja tehtävä tärkeä. Aikuislukio luo tasa-arvoiset mahdollisuudet opintojen päivittämiseen ikään, sukupuoleen tai kulttuuritaustaan katsomatta.</p> <p>8. Koulutuksen järjestäjät, koulun johto ja henkilöstö tekevät työtä yhdessä sekä kouluissa että järjestöissä. Aikuislukioilla on pitkät perinteet ja ne ovat verkostoituneet keskenään. Niillä on halu selviytyä.</p>	<p>1. Aikuisten tutkintojen rahoitus on pieni ja lukiokoulutuksen rahoitusta on entisestään pienennetty. Tutkintotavoitteisten opiskelijoiden määrän väheneminen tekee aikuisten lukiokoulutuksesta monille koulutuksen järjestäjille liian kallista ja näin myös aikuisten perusopetuksen järjestämisen edellytykset heikkenevät.</p> <p>2. Opintososiaalisten etuuksien puute heikentää sekä aikuislukioiden että sen opiskelijoiden asemaa.</p> <p>3. Aikuislukioiden heikko tunnettuus ja koulujen markkinointiresurssien puute heikentävät aikuislukioiden asemaa aikuiskoulutuskentässä. Lukionimitys ei kerro koko toiminnan kirjoa.</p> <p>4. Aikuislukiot ovat pieni ryhmä, joten oman asian esille tuominen on vaikeaa.</p> <p>5. Aikuislukioille ei useinkaan ole mahdollisuutta saada opiskelijoilleen erityispalveluita, esim. luki-vaikkeen toteamiseen, psykologin tai kuraattorin palvelujen käyttämiseen, koska niihin ei ole lakisääteistä velvoitetta. Erityisopettajan palveluja tarvittaisiin paljon nykyistä enemmän.</p> <p>6. Opinto-ohjauksen asema ei ole riittävän vahva. Opinto-ohjaukseen ei ole resursoitu riittävästi eikä sitä ole määritelty riittävästi virkaehtosopimuksissa.</p> <p>7. Opiskelijoiden sitouttaminen, opiskelun keskeyttämisen ehkäisy sekä erilaisten opiskelijoiden käsittelyn hallinta vaativat henkilöstöstä yhä enemmän.</p> <p>8. Opettajien täydennyskoulutus ei useinkaan ota huomioon yleissivistävää aikuiskoulutusta. Opiskelumateriaali ei aina vastaa aikuisen maailmaa, eikä tue esimerkiksi itseopiskelua.</p> <p>9. Aikuislukioiden suhteet elinkeinoelämään ja yrityksiin ovat vähäiset.</p> <p>10. Toiminta on osin joustamatonta: kurssitarjotin on jäykkä ja mahdollisuutta spontaaniuteen ei aina ole. Aikuislukioiden mahdollisuudet käyttää tiloja ovat monissa kouluissa rajalliset. Tietyt uudenlaiset</p>

	<p>ajattelutavat eivät ole menneet läpi aikuislukioissa: aineopettajat eivät tunne omakseen kokonaisvaltaista opetusta ja esim. kaikki ohjaa - ajattelua, vaan ollaan kiinni aineopettajakeskeisessä ajattelussa.</p> <p>11. Aikuisten lukiokoulutuksen tuntijako ja ylioppilastutkinto erityisesti ainerealin osalta ovat yhteen sopimattomia. Nykyinen perusopetuksen tuntijako ei sovi maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille.</p>
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>1. Verkostoituminen ja verkkotoiminnan kehittäminen mahdollistavat pientenkin aikuislukioiden selviytymisen. Yhteistyöllä ja innovatiivisella toiminnalla kyetään vastaamaan nopeasti ja joustavasti ajan haasteisiin. Aktiivisella yhteistoiminnalla on mahdollisuus vaikuttaa valtakunnan aikuiskoulutuspolitiikkaan ja -pedagogiikkaan.</p> <p>2. Maahanmuuttajien määrän nopea kasvu tuo uusia tehtäviä ja opiskelijoita aikuislukioille. Aikuislukioilla on mahdollisuus tarjota luku- ja kirjoitustaidon opetusta, kotoutumiskoulutusta, kielikoulutusta, aikuisten perusopetusta, lukioon valmistavaa opetusta sekä lukio-opetusta koko ajan kasvavalle maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden joukolla. Opetusministeriön aikuisten perusopetusta koskevat kehittämissuositukset (linkki) vahvistavat toteutuessaan aikuislukioiden asemaa.</p> <p>3. Voidaan lisätä joustavia rakenteita ja käyttää entistä enemmän hyväksi osaamisen tunnustamista.</p> <p>4. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen supistuessa voi tulla tarvetta lisätä yleissivistävää opetusta, esimerkiksi kielio-pintoja, jotta valmiudet ja kelpoisuus jatko-opintoihin säilyvät. Aikuisten kaksoistutkinnon lisääminen tarjoaa nopean tien ylioppilaaksi.</p>	<p>UHAT</p> <p>1. Rahoituksen yleinen niukkeneminen vaikeuttaa myös aikuislukioiden toimintaa. Suorituksiin painottuva rahoitus ja opintoaikojen mahdollinen rajaaminen alkaa entistä enemmän ohjata ja määrittää sitä, keille opetusta tarjotaan ja keitä hyväksytään opiskelijoiksi.</p> <p>2. Aikuislukiot sulautetaan päivälukioihin ja aikuisten opetuksen erityisosaaminen katoaa. Päivälukioiden mahdollisuus antaa aikuislukion tuntijaon mukaista opetusta heikentää aikuislukioiden asemaa. Aikuislukion rehtorin tehtävät määrätään päiväkoulu rehtorille tai opetustoimen johtajalle. Varsinaisten aikuislukioiden opettajien määrä vähenee ja opettajien työ pirstaloituu.</p> <p>3. Päätöksentekijät ja ylläpitäjät eivät tunne aikuislukioiden toiminnan erityispiirteitä, kuten opintojen keskeyttämisen syitä. Opintojen keskeyttämistä pidetään vain negatiivisena asiana, vaikka se voi olla opiskelijan elämäntilanteen huomioiva perusteltu ratkaisu.</p> <p>4. Ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutuksen vahva asema ja tunnettuus vaikeuttavat toimintaamme, koska osittain kilpailemme samoista opiskelijoista. Vapaa sivistystyö ja muut aikuisoppilaitokset, joissa on pienemmät opetuskustannukset, alkavat hoitaa yhä enemmän aikuisten perusopetusta.</p> <p>5. Kantaväestön yleinen koulutustaso on noussut ja ikäluokat pienenevät, joten varsinaiset tutkintotavoitteiset opiskelijat vähenevät. Työelämän koventunut tahti estää aikuislukio-opiskelun.</p>

VI JATKOTOIMENPITEET OPPILAITOKSESSA

Koulun tulevaisuuskuva luominen edellyttää uskoa omiin kehittämismahdollisuuksiin, kykyä pohtia eri vaihtoehtoja ja kykyä tehdä oikeita ratkaisuja. Tulevaisuusajattelu, suoritushakuisuus ja korkeat odotukset ovat selviytymisstrategian edellytyksiä.

Koulukohtaisen visiotyön askeleet voivat soveltaen noudattaa Bloomin taksonomiaa:

Askeleet

<p>Tietoisuus: Koko kouluyhteisö on tietoinen ihannevisiosta. Edellytys: On määritelty ihannevisio.</p>	↓	↑
<p>Ymmärtäminen: Koko kouluyhteisö ymmärtää vision taustalla olevat tulevaisuuden haasteet sekä koulun nykytilanteen.</p>	↓	
<p>Soveltaminen: Koulun nykytilaa peilataan ihannevisioon. Edellytys: On tehty nykytilan kartoitus esim. SWOT -menetelmällä.</p>	↓	
<p>Analysointi: Tutkitaan avoimesti koulun toimintaa, vaikutuksia ja tarkoituksenmukaisuutta. Edellytys: On määritelty koulun kriittiset menestystekijät.</p>	↓	
<p>Syntetisointi: Pyritään muuttamaan nykytilannetta odotusten ja tavoitetilan eli ihannevision suuntaan. Edellytys: On tehty kehittämissuunnitelmat ja toimenpide-ehdotukset.</p>	↓	
<p>Arviointi: Tarkistetaan ihannevisio ja tehdään korjaustoimenpiteet. Edellytys: On arvioitu vision toteutumista, luotettavuutta, ajankohtaisuutta ja sovellusarvoa erilaisissa tilanteissa.</p>	↓	

Visiotyöskentelystä on tehtävä säännöllinen toiminta. Koko kouluyhteisön tulee sitoutua siihen.. On myös määriteltävä vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on viedä visiotyötä eteenpäin.

Visiotyötä helpottavat seuraavat strategiat:

1. henkilöstön täydennyskoulutussuunnitelma
2. työyhteisön hyvinvointisuunnitelma
3. kannustejärjestelmä
4. markkinointisuunnitelma
5. laatukäsikirja
6. kehityskeskustelukäytänne